

szültséget jelent a két ágazat között. Tudnilevő, a fahasználat érdekelt ezen választékok értékesítése túlteljesítésében, mivel a magasabb árbevételen kívül jelentős járulék-kedvezményt is eredményez. Gazdasági és gazdaságossági döntés szükséges ahhoz, hogy a többletértékesítés kívánatos-e vagy sem (népgazdasági szinten igen). Annál is inkább élesen vetődik fel ez a probléma, mivel gazdaságunknál a saját feldolgozásra kerülő gömbfát szűkített önköltségi áron adja át a fahasználat — lényegében MÁV rakodón — mélyen alatta az értékesítési árnak, holott csak a vagonbarakás költsége marad el. Ennek vállalaton belüli rendezése folyamatban van. E rendezés szükséges, mert csak így mérhető reálisan a fafeldolgozás eredményessége, ezen túl ez serkentőleg hatna a fahasználat szakszerűbb munkájára is.

Összegezve az elmondottakat: a fahasználattal szemben támasztott nagyobb követelmények szükségessé teszik az ágazat erőteljesebb műszaki fejlesztését, a fahasználat és fafeldolgozás között fennálló és jelenleg meglévő ellentmondások folyamatos és fokozatos megszüntetését.

Л. Сегő: ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖДУ ЛЕСОУПОТРЕБЛЕНИЕМ И ДЕРЕВООБРАБОТКОЙ В ЛЕСХОЗЕ И В ХОЗЯЙСТВЕ ДЕРЕВООБРАБОТКИ В БОРШОДЕ.

Создание хозяйств, построенных в вертикальном порядке, выдвигает несколько таких вопросов, которые ранее не появились или появились только в меньшей мере. В рамках предприятий выдвинулся на передний план вопрос деревообработки. Это в частности выдвигает новые требования по отношению к производству основного материала, а с другой точки зрения отнимает у него базис развития. Выдвинутые по отношению к лесопотреблению, большие требования создают необходимость более сильного технического развития, непрерывного изживания существующих противоречий между лесопотреблением и деревообработкой.

Szegő, L.: THE LINK BETWEEN LOGGING AND WOOD-PROCESSING IN THE STATE FOREST AND WOOD-WORKING ENTERPRISE OF BORSOD

The establishment of the new state forest and wood-processing enterprises raised several problems, which prior to the reorganization were rather insignificant. Development and modernization of wood-processing, for example, became of primary importance. This new situation created, however, rather severe contradictions: Modernization and expansion of the wood-processing poses on the one hand new requirements against raw material production, on the other hand and at the same time it draws away financial sources from the raw material production, thus reducing the possibilities of the technical development of logging. Harmonizing this twofolded problem with the existing possibilities is one of the most important task of the next five years.

Az erdőhasználat és fafeldolgozás távlati tervezésének lehetőségei

CORNIDES GYÖRGY

Az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok halmozott termelési értékének mintegy 65—70%-a a fakitermelési és fafeldolgozási ágazatra esik. A két ágazat fejlesztése, eredményessége tehát döntő hatással van a jövő fagazdálkodására.

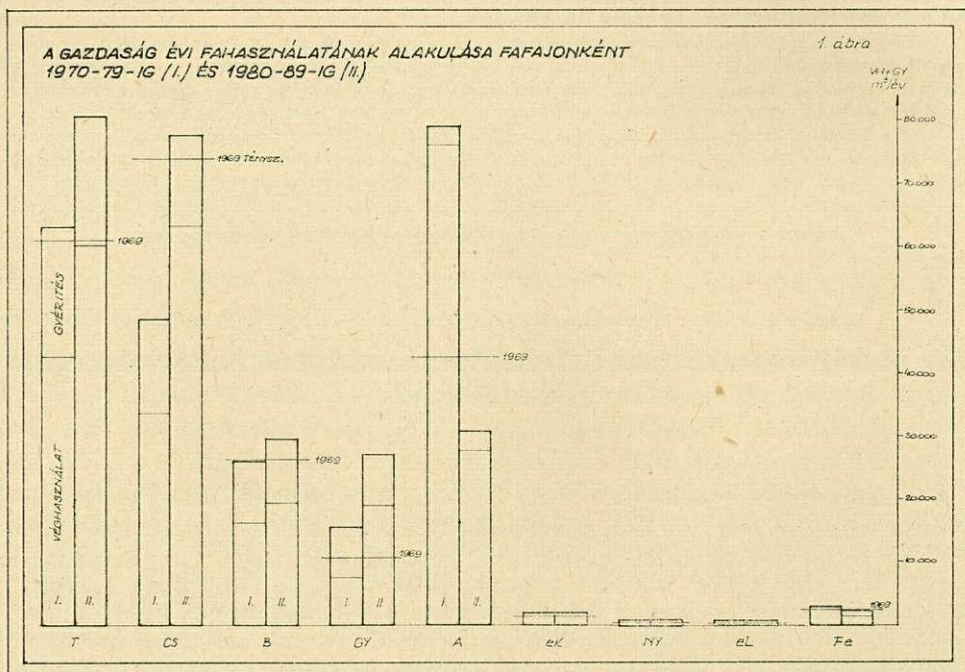
Ezt szem előtt tartva állította össze az ERDŐTERV a gazdaság tervszerű műszaki fejlesztését — s ezen belül elsősorban a fahasználatot és fafeldolgozást — elősegíteni hivatott feltárási és fejlesztési kerettervek tervezési utasítását, amelyet a MÉM 11/B/1970. sz. alatt jóváhagyott és alkalmazásra elrendelt. En-

nek a cikknek célja bemutatni az ezzel a tervezéssel elérhető eredményeket az Ipolyvidéki régió területére összeállított terv alapján.

A fahasználat és fafeldolgozás átfogó tervezésének kiinduló alapja a tervidőszak alatt várhatólag használatra kerülő fatömeg mennyiségének, minőségének és kitermelési viszonyainak meghatározása. A kitermelési viszonyok határozzák meg elsősorban a termelési költségeket, a faanyag minősége szabja meg alapvetően a közvetlen értékesítéssel vagy feldolgozás útján elérhető termelési értékeket, bevételeket s ezek az adottságok, valamint a fatömeg mennyiségi értékeinek ismerete együttesen teszik lehetővé a fagazdaság szempontjából alapvető fejlesztési javaslatok megfogalmazását.

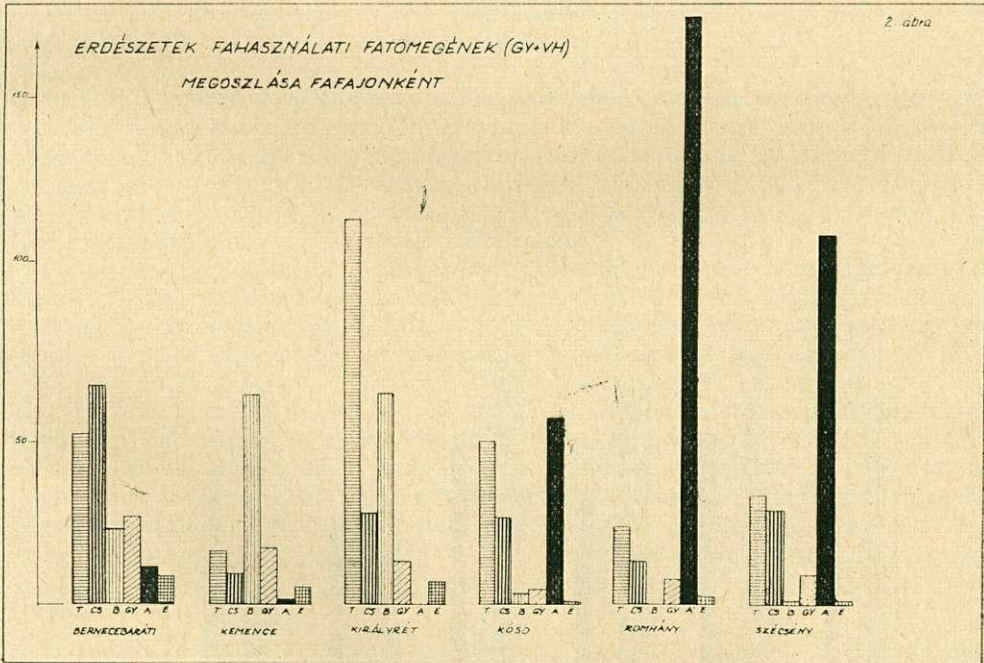
Az említett MÉM utasítás a tervezés keretétül egy-egy EFAG határai által meghatározott régiót jelöl meg. Ismeretes, hogy milyen nagy területek nagyon sok különböző érvénytartamú üzemtervvel rendelkeznek, azaz a terület egészére kiterjedően nincs egy azonos időtartamra vonatkozó adathalmaz és előírás. Ezért az átfogó tervek előkészítéséhez feltétlenül szükséges a területen a tervidőszak alatt fakitermelésre szóba jöhető állományok üzemtervi adatainak átértékelése, aktualizálása egy azonos időpontra. Az aktualizálás gépi adatfeldolgozásra alapított metodikáját az ERDŐ 1970. évi novemberi száma részletesen ismertette. A metodika időközben kisebb mértékben módosult ugyan, a változás azonban nem jelentős s ezért a cikk a továbbiakban csak az aktualizált adatok tervezési felhasználását tárgyalja, és pedig az Ipolyvidék terv keretei belül.

Az aktualizálási munka az Ipolyvidéki EFAG 67287 ha nagyságú erdőterületéből 4164 db erdőrészlet összesen 28363 ha-t kitevő területére terjedt ki, erdőrészletenként 76 adat rögzítésével. A fafajsonként külön-külön lyukkártyákra került adathalmaz gépi adatfeldolgozása lehetővé tette az egész terület húszéves fakitermelési lehetőségeinek és a fakitermelést befolyásoló adottságoknak erdőrészletenkénti s azon belül fafajonkénti feltárását.

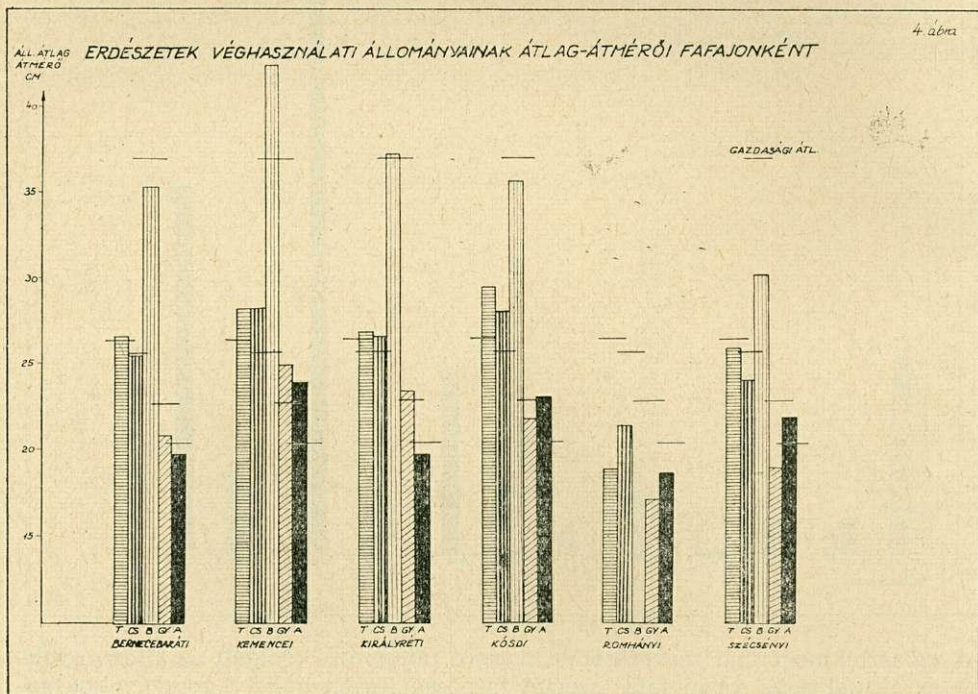
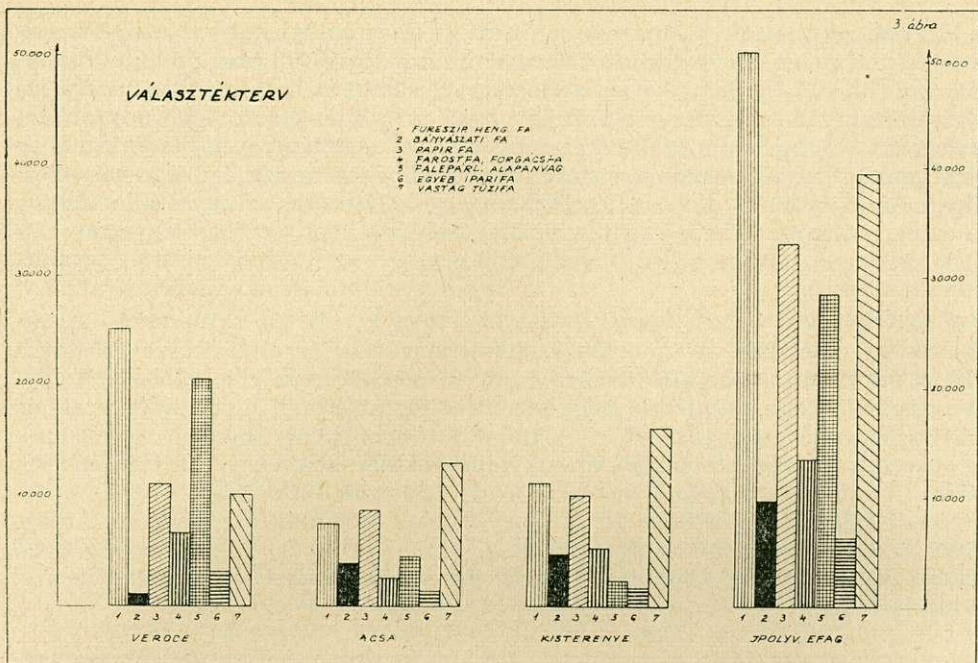

A géppel aktualizált adatok alapján készült el az EFAG két tízéves időszakra szóló fakitermelési tervjavaslata 260 ezer m³/év, illetve 278 ezer m³/év előirányzattal (1. ábra). Az első 10 évre szóló tervről részletes lista készült, amely erdőrészletenként illetve fafajonként kimutatja a fakitermelésre előirányzott fatömegeket véghasználat-gyérítés bontásban és tartalmazza a fatömegeknek községenként, erdészetenként, valamint az EFAG egész területére összegezett értékeit. A lista ezenkívül hasonló részletességgel felsorolja az egyes állományok valamennyi fontos jellemző adatát: terület, fakészlet, kor, eredet, elegyarány, átmérő, magasság, termőhelyi csoport, minőség, záródás, vágásérettségi mutató, lejtők, kitétség.

A fakitermelési tervek összeállítását követően került sor a részletes fejlesztési tervek elkészítésére, amelyek azonban már csak az első tízéves időszakot ölelték fel. Ennek során első feladat a gravitációs körzetek kialakítása volt egy-egy meglévő vagy létesítendő nagyobb fafeldolgozó üzem, illetve MÁV-rakodó gravitációs területéhez igazodóan. A kialakított gravitációs körzetek voltak azok az egységek, amelyekre fafajbontásos választékterv készült. A választéktervek összeállításához az alapadatokat a 10 éves fakitermelési tervbe besorolt erdő-részletek fafajonként aktualizált fatömeg-értékei szolgáltatták, amelyek a megfelelő területre összegezést nyertek. A 2. ábra hat kiválasztott erdészet ilyen adatait szemlélteti. A kialakított három gravitációs körzet választékterve a 3. ábrán látható.

A választékmegoszlás tervezéséhez hasznos támpontul szolgált az állományoknak az aktualizálás során fafaj szerint minőségi és termőhelyi csoportokba sorolása és az átlagátmérők meghatározása, illetve ezeknek az adatoknak gépi úton történt átlagolása az egyes erdészetek területére. A 4. ábra fenti hat erdészet átlagolt adatait mutatja be. A választékterv összeállításakor — az állományok nyújtotta lehetőségeken túlmenően — természetesen figyelemmel kel-

lett lenni a területen várható értékesítési lehetőségekre, primér-választék igényekre és az országos faanyaghasznosítási célkitűzésekre is.

Részből a választéktervezéssel egyidejűleg, részből azt követően került sor

a faanyaghasznosítási javaslat összeállítására. Ehhez megelőzően dönteni kellett a régió területén jövőben végzendő fafeldolgozási tevékenység kérdésében. Ez a döntés a gravitáló és feldolgozásra szóbajöhető választékok mennyiségi és minőségi adatai alapján, valamint a feldolgozó ipar országos szintű fejlesztési érdekeinek figyelembevételével történt.

Az EFAG területén három fűrészipari feldolgozási centrumot jelöltünk ki a három gravitációs körzethez igazodóan. A körzetekből gravitáló fűrészipari hengeresfa mennyiségi értékeinek, valamint fafaj és minőség szerinti megoszlásának ismerete lehetővé tette a három feldolgozó centrumban — Királyrét-Paphegy verőcei vertikummal, Acsa, Kisterenye — feldolgozandó mintegy 47 000 m³ korszerű feldolgozásához szükséges és célszerű fejlesztés reális felmérését. Tűzifa minőségű választék feldolgozására alkalmas üzem létesítését a területen nem irányoztuk elő.

A régió területén feldolgozásra nem kerülő primér faanyag hasznosításának megtervezésekor, a felvevő helyek és mennyiségek meghatározásakor a területen várható igényeket, a központi követelményeket és az export lehetőségeket vettük figyelembe.

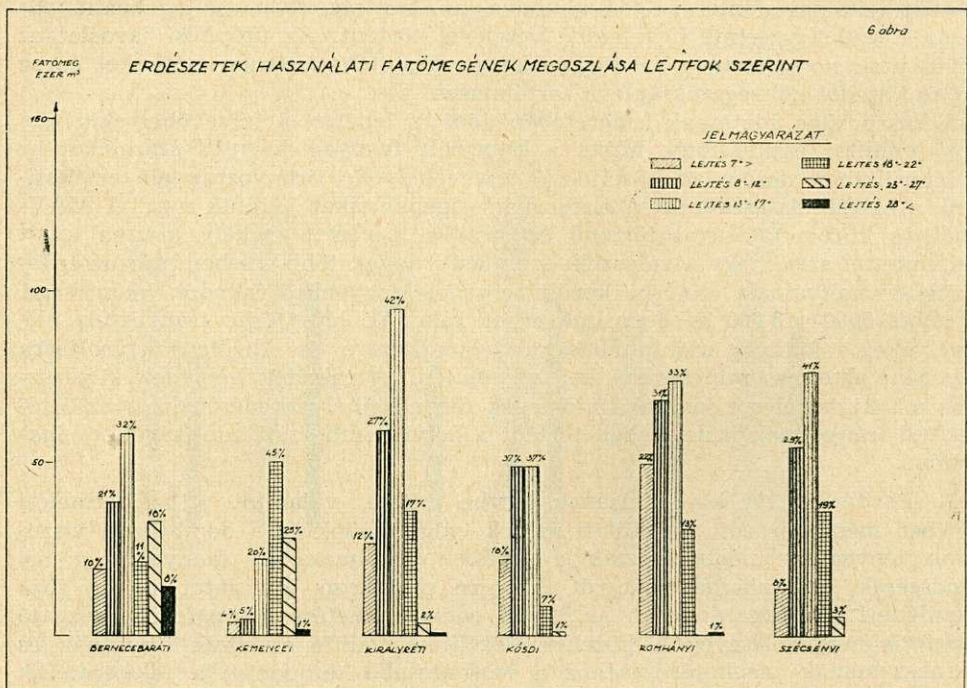
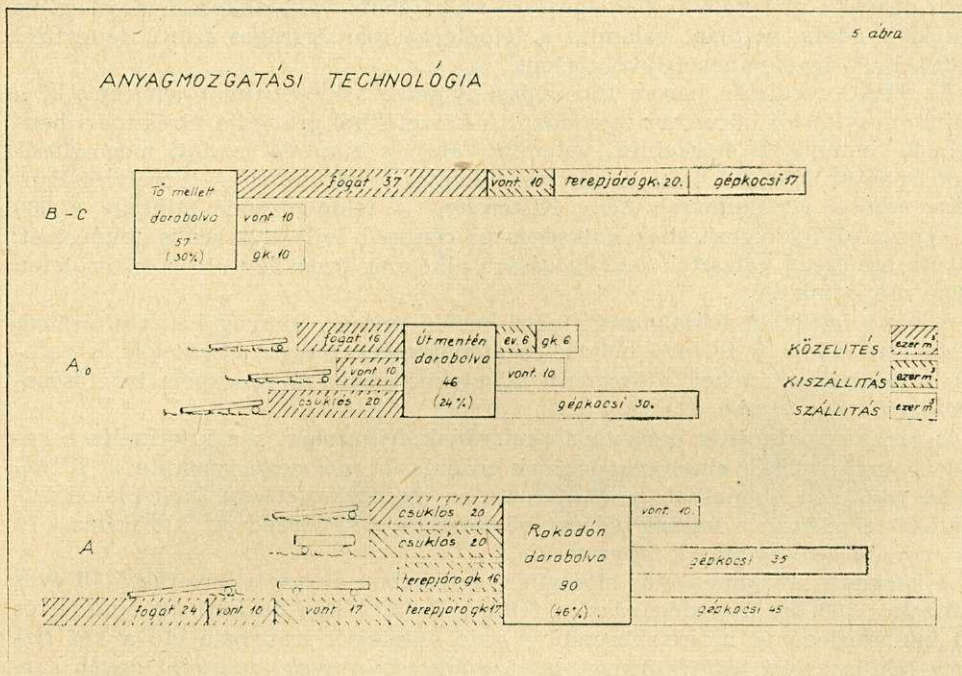
A faanyaghasznosítás várható alakulásának felvázolása s a kitermelésre kerülő faanyag térbeli elhelyezkedésének erdőrészlet mélységű ismerete az EFAG egész területén alapjaiban meghatározta az anyagmozgatással kapcsolatos fejlesztési teendőket: a feltáró hálózat bővítését, a rakodórendszer kialakítását és az anyagmozgató géppark fejlesztését.

A korszerű anyagmozgatás elősegítése érdekében a terv a következő 10 éves időszakra 169 km új erdőgazdasági feltáró út (30⁰/₀-ban burkolt út) építését és 36 km meglévő út magasabbrendűvé való átépítését irányozta elő a két tízéves fakitermelési terv fatömeg-adatai, szállítási irányok, valamint egyéb sürgős üzemi érdekek alapján. A nyomvonalak megjelölése a területre a múltban készült feltárási alaptervre támaszkodva, az adottságokban esetleg beállt változások szükség szerinti figyelembe vételével történt. Az útépítési javaslat az egyes utak hosszértékeit, az úttípusokat, a gravitáló fatömeg értékeket és az építés közelítő költségcsúszását tartalmazza.

A hasznosítás adatainak ismeretében dönteni lehetett a felvevőhelyekig történő szállítás eszközeiben. Mivel a kitermelt faanyag jelentős százalékát az erdőterülethez viszonylag közelfekvő felvevőhelyekre irányoztuk elő értékesíteni, a rászállítás eszközeként elsősorban a gépkocsikat jelöltük meg. A MÁV-szállítás közbeiktatásával történő értékesítés tervezett csekély aránya miatt s tekintettel arra, hogy a választék-áramlási irányok több esetben már az erdőterületen szétválnak, előtérbe került az erdei kiegyenlítő rakodók jelentősége. E célból 5000—15 000 m³ forgalmú erdei rakodók létesítését irányoztuk elő, amelyeket a faanyag manipulálására, felkészítésére és ideiglenes tárolására egyaránt alkalmas minőségben kell megépíteni. A rakodók helyének kiválasztása a fakitermelésre javasolt fatömegek térbeli elhelyezkedésének és az értékesítési irányoknak ismeretében történt a helyi domborzati adottságokhoz igazodóan.

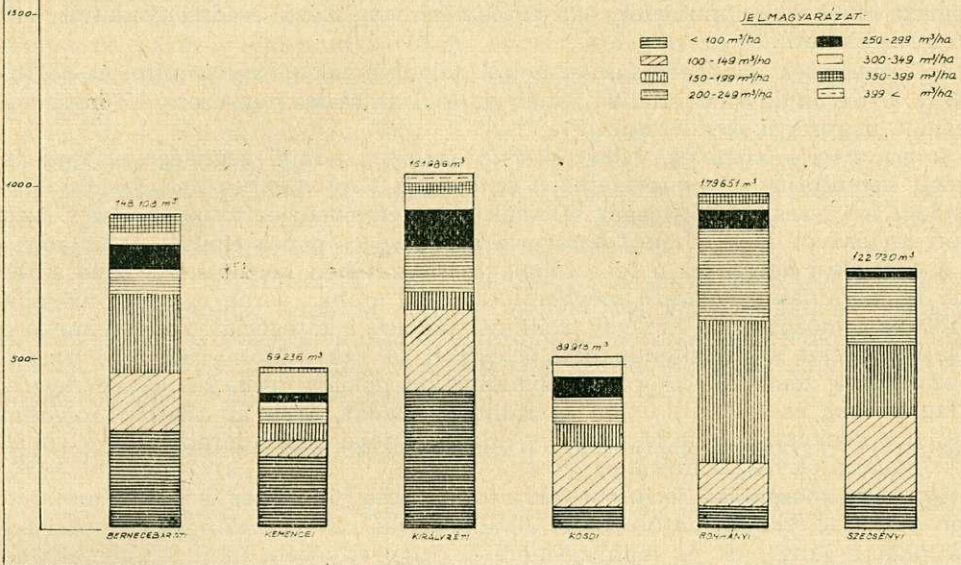
A rakodórendszer kialakításának tervbe vétele, valamint a fakitermelési tervben meghatározott használati módok, vágásmódok és a domborzati viszonyok lényegileg meghatározták a jövőben alkalmazandó faanyagmozgatási rendszerek, technológiák arányait. Az erre vonatkozó javaslatot az 5. ábra szemlélteti fatömegarányosan az EFAG egész területére a megfelelő mozgató eszközök megjelölésével. A közelítő, közelítő-kiszállító eszközök típusának és darabszámának meghatározásához a legfontosabb támpontot a fakitermelési tervbe besorolt állományok fatömegének az erdőrészletek lejtfoka szerinti meg-

oszlása nyújtotta. Hat kiválasztott erdészet ilyen vonatkozású, gépi adatfeldolgozással kiértékelte adatait szemlélteti a 6. ábra.

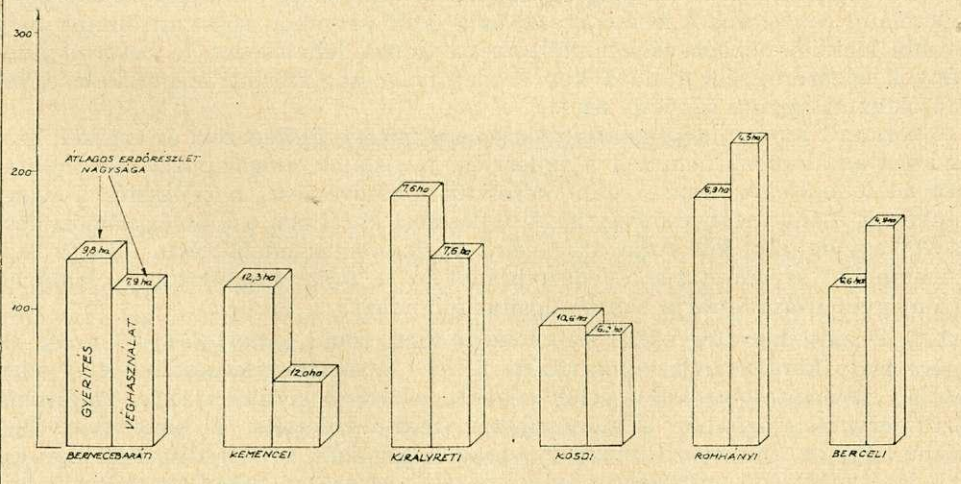
VH-TAL ÉRINTETT TERÜLET (HA)

ERDÉSZETEK VÉGHASZNÁLATI TERÜLETÉNEK MEGOSZLÁSA
HEKTÁRONKÉNTI FATÖMEG SZERINT RÉSZLETEZVE

ERDÉSZETEK HASZNÁLATTAL ÉRINTETT ERDŐRÉSZLETEINEK SZÁMA ÉS NAGYSÁGA

ÉRINTETT ERDŐRÉSZLETEK SZÁMA (DB)

A különböző közelítő eszközök alkalmazásának gazdaságosságát jelentős mértékben befolyásolja a területegységen kitermelésre kerülő fatömeg. Erre vonatkozóan értékes adatokat szolgáltatott a 10 éves fakitermelési terv véghasználati területeinek ilyen értelemben — ugyancsak gépi adatfeldolgozással — végzett értékelése, amelynek hat erdészetre vonatkozó eredményadatait a 7. ábra szemlélteti.

Az erdészetek jövőbeni fakitermelési feladatainak összehasonlítását segítik elő a 8. ábrán látható adatok, amelyek a használatra tervezett erdőrészetek számát, nagyságát szemléltetik.

A gravitációs körzetek választék-fafaj-fatömeg adatai segítségével meg lehetett becsülni az egyes területeken szükséges faanyagfelkészítési feladatok — például kérgezés — nagyságát s ennek függvényében, a rakodórendszer szem előtt tartásával, meg lehetett határozni a szükséges gépek típusát és számát.

A termelési helyek és a felvevőhelyek ismeretében került sor a jövő szállítási feladatainak számszerű megbecsülésére. E munka során egyrészt megállapítottuk a mozgatandó faanyag szállítási távolsági kategóriák szerinti megoszlását, másrészt a teljesítendő tkm értékeket. A számítások eredménye szerint a szállítások zöme 15—25 km-es távolsági kategóriába esik, kb. 22 km lesz az átlagtávolság és 4,5 millió tkm a szállítási feladat. Ezek az adatok szolgálták alapul a gépkocsipark fejlesztésére — hasznos teherbírás, darabszám — vonatkozó javaslatok összeállításához.

Az anyagmozgatási technológiákra vonatkozó ábra segítségével ezután könnyen meg lehetett határozni az alkalmazásuk esetén szükséges rakodási feladatokat a járművek és faanyag-méretük függvényében, majd ennek alapján a szükséges rakodógép típusokat s azok darabszámát. Számításba véve a felvevőhelyeken végzendő leterhelést is, az összes rakodási feladat mintegy 630 ezer m^3 -t tesz ki.

Az EFAG-ok gépparkjának zömét az anyagmozgató gépek alkotják. Ezért a gépjavító, karbantartó üzemeket a forgalmi súlypontokban célszerű elhelyezni, amelyek helyét a mozgatandó fatömeg és a felvevő helyek földrajzi fekvése lényegileg körülhatárolja. Ennek alapján az Ipolyvidéki EFAG területén Vác és Kisterenye székhellyel két korszerű gépkarbantartó üzem, Balassagyarmaton pedig egy középjavításra és szükségszerű nagyjavításra is alkalmas központi gépjavító üzem fenntartását, illetve kialakítását irányoztuk elő.

A terv a fentiekén kívül még egyéb, kisebb jelentőségű műszaki fejlesztéssel kapcsolatos javaslatokat is tartalmaz, és a lyukkártyákon rögzített adatok még további legkülönbözőbb célú adatelemzésre adnak lehetőséget (a besorolt állományok vágásérettségi mutató, kor, eredet, magasság szerinti megoszlása, egyes fafajok égtáj szerinti fekvése stb.).

A korszerű módon, gépi adatfeldolgozással feltárt, összegezett és értékelt széles körű adathalmaz nemcsak a fejlesztési javaslatok megalapozott összeállítására ad lehetőséget, hanem ezen keresztül lehetővé teszi a fejlesztés költségigényének reális megbecsülését is. A fejlesztési keretterv a költségszámok közlésével egyidejűleg felsorolja az e célra várhatólag rendelkezésre álló fejlesztési alapokat és kimutatja a fedezethiányt is. A fejlesztés pénzügyi oldalának ez a megvilágítása feltárja a megvalósítás feltételeit.

A fejlesztési kerettervekkel kapcsolatos fenti rövid ismertetés — annak elnére hogy konkrétan az Ipolyvidéki EFAG területéhez kapcsolódott — várhatólag rávilágított azokra a lehetőségekre, elérhető eredményekre, amelyeket az új tervezési metodika általánosságban, más területeken is biztosíthat. Úgy vélem, hogy az ismertetett tervezői munka, eddig soha nem nyújtott területi-kiterjedésű, mélységű, minőségű adathalmaz és az ezekre felépített műszaki fej-

lesztési javaslatok együtt nagymértékben elősegíthetik a vállalatok céltudatos műszaki fejlesztését. A terv birtokában könnyebben biztosítható az összehangolt fejlesztés, megalapozottabban ütemezhető az egyes beruházások, megbízhatóbban és egymással összehasonlíthatóan értékelhetők a különböző területek, erdészetek legfontosabb jövőbeni feladatai, amelyek alapján időben megtehető az eszközökben, munkaerőben célszerű átcsoportosítások.

A terv az EFAG-ok adottságainak és műszaki fejlesztésének tárgyalása mellett foglalkozik a régió területén erdőgazdálkodást vagy fafeldolgozást folytató egyéb szektorok tevékenységével, fejlesztési feladataival is. Ennek alapján lehetőség nyílik az egyes szektorok közötti kooperációkra vonatkozó javaslatok megtételére, például az útépítés, faanyaghasznosítás, fafeldolgozás területén. Így növelhető esetenként a beruházások gazdaságossága és kiküszöbölhetők a népgazdaságilag káros párhuzamos beruházások.

Befejezőként megemlítendő, hogy a fejlesztési tervek a régió területén folytatandó fagazdálkodás számára segítség mellett adathalmazukkal, az országos célkitűzésekkel összhangban tett fejlesztési javaslataikkal valójában nélkülözhetetlen támpontokat nyújtanak az országos szintű, központi elhatározást és támogatást igénylő fejlesztésekhez is.

Д. Корнидес: ВОЗМОЖНОСТИ ПЕРСПЕКТИВНОГО ПЛАНИРОВАНИЯ ЛЕСО ПОТРЕБЛЕНИЯ И ДЕРЕВООБРАБОТКИ.

„Планирование Леса“ составило методику методики создания генеральных планов разведки и развития в лесхозах и в хозяйствах деревообработки. На этом основании, базисом изготовленного на счѣт Хозяйства в Районе Иполя, регионального плана является закрепление положения, единообразно дистанционного на плановый период на 20 лет, то-есть интрузия, исходящее из этого планирование сортимента. На этом основании можно достоверно наметить техническое развитие, можно согласованно, обоснованно трактовать отдельные инвестирования можно, целесообразно основать организации труда, и можно их снабдить нужным оборудованием.

Cornides, Gy.: POSSIBILITIES OF LONG-TERM PLANNING IN THE FIELD OF LOGGING AND WOOD-PROCESSING

A new methodology on preparing the long-term development plans of the state forest and wood-working enterprises has been developed by the Planning Bureau for Forestry and Wood-Processing. On this new methodology the long-term plan of the State Forest and Wood-Working Enterprise of Ipolyvidék has been prepared, as one part of the comprehensive regional plan of the Northern Hungarian Mountainous Region. It is based on the data of management plans, each transformed on the same date. On the basis of these transformed management plan data felling potentials and the expectable volume of the main assortments have been calculated. These data provide reliable basis for the planning of technical development, for drawing up a timed schedule of the necessary investments, and for organizing the labor and supplying it with the necessary means.

Választéktervezés – ma

VÁRADY SÁNDOR

A választéktervezés mai helyzetének megismerése érdekében pillantsunk vissza a néhány év előtti vállalati tervezés módszerére. A népgazdasági terveket mennyiségileg is vállalati bontották le. A vállalatok ténykedését a törvényerejű terv legtöbbször mindenáron való végrehajtása merítette ki. Ez a felülről diktált módszer nem tette lehetővé, hogy a vállalatok saját adottságuknak és viszonyaiknak megfelelően alakítsák gazdálkodásukat. Így volt ez a kitermelt faanyaggal való gazdálkodás terén is. Már az ötvenes évek elején lejárt a csupán rönk-bányafa-talpfa ideje. Az iparifa-kihozatal és a választékok száma rohamosan emelkedett. A fejlődő ipar parancsolóan követelte a különböző méretű és minőségű hazai faalanyagot.